

Nr 127.

Av herr **Bruce**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid kommunala mellanskolor.*

I proposition nr 216 till innevarande års riksdag har Kungl. Maj:t framlagt förslag angående tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid kommunala mellanskolor.

De principer, som föreslagits såsom grund för denna löneförbättring, synas i viktiga punkter avvika från de grundsatser, som förut tillämpats vid bestämmandet av löner för de kommunala mellanskolornas lärare. Dessa löner hava nämligen blivit fastställda i närmaste anslutning till den avlöning, som bestämts för lärare vid högre folkskolor.

Då Kungl. Maj:t vid 1909 års riksdag framlade förslag om upprättande av kommunala mellanskolor, innehöll detta bland annat, att lärarpersonalen vid dessa skolor skulle avlönas enligt i huvudsak samma grunder som lärarna vid de statsunderstödda enskilda skolorna. Riksdagen beslutade visserligen, att kommunala mellanskolor skulle upprättas, men bestämde, att lärarpersonalens avlöning skulle tills vidare utgå enligt de grunder, som voro fastställda för högre folkskolornas lärare. Riksdagen anhöll emellertid på samma gång, att Kungl. Maj:t måtte för riksdagen framlägga förslag till löne- och pensionsreglering för lärare vid kommunala mellanskolor och framhöll därvid uttryckligen, att orsaken till att Kungl. Maj:ts förslag om avlöningen icke kunnat godkännas vore det nära sambandet mellan de kommunala mellanskolorna och de högre folkskolorna. Det begärda förslaget till löne- och pensionsreglering framlades av Kungl. Maj:t vid 1911 års riksdag. I fråga om avlöningsbelopp och avlöningsgrunder i övrigt utgick ifrågakvarande förslag helt och hållet ifrån vad som i dessa hänseenden var stadgat för högre folkskolornas lärare. För lärarna vid de kommunala mellanskolorna föreslogos visserligen högre belopp, men dessa motiverades därmed, att på lärarpersonalen vid de förra

komme att ställas större krav i fråga om tjänstgöringstid och kompetens. Även beträffande statsbidragen föreslogos samma grunder som för de högre folkskolorna, fastän givetvis beloppen för de kommunala mellanskolorna blevo högre. Vad Kungl. Maj:t föreslagit i nämnda hänseenden blev av riksdagen antaget.

Då sedan den s. k. lärarlönenämnden erhöll i uppdrag att framlägga utredning och förslag angående löne- och pensionsreglering för lärarna vid de statliga och kommunala skolorna, upptog denna även frågan om avlöningen för de kommunala mellanskolornas lärare och har angående denna angelägenhet i sitt den 31 oktober 1914 avgivna betänkande framlagt ett förslag, som fasthåller det nära sambandet mellan lönerna för lärare vid kommunala mellanskolor och för lärare vid högre folkskolor. Lärarlönenämndens betänkande är för närvarande för yttrande överlämnat till 1902 års lönerogleringskommitté, som alltså även torde komma att behandla nämnda lönespörsmål i samband med varandra, och det torde därför vara alla utsikter till att detta samband även vid den nya lönerogleringens beslutande kommer att vidhållas.

Av den nu lämnade korta redogörelsen framgår, att man städse strävat efter att så långt det varit möjligt åstadkomma överensstämmelse mellan de båda här berörda lärarkårernas avlöning. Denna överensstämmelse har dock icke fasthållits i fråga om den nu föreslagna tillfälliga löneförbättringen. I punkt 195 under åttonde huvudtiteln av årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t föreslagit, att tillfällig löneförbättring för år 1918 skulle utgå till lärare vid högre folkskolor efter samma grunder som till lärare vid folkskolor, alltså med 500 kronor åt ordinarie lärare med barn under 18 år och med 300 kronor åt övriga lärare. För kommunala mellanskolornas lärare förordas däremot tillfällig löneförbättring under år 1918 med 400 kronor för manlig och 300 kronor för kvinlig lärare. Därjämte förefinnes mellan de båda förslagen den betydelsefulla olikheten, att den tillfälliga löneförbättringen åt lärare vid högre folkskolor skulle liksom motsvarande förbättring åt lärare vid folkskolor utgå helt och hållet av statsmedel, under det att de kommunala mellanskolornas lärare skulle erhålla sin förbättring endast under det villkor, att vederbörande kommun tillsköte en tredjedel av beloppet. Som skäl för denna senare anordning har framhållits, att liknande förslag av Kungl. Maj:t framställts beträffande tillfällig löneförbättring åt lärare vid de statsunderstödda enskilda skolorna. Såsom i det föregående angivits, har riksdagen emellertid en gång uttalat sig mot att avlöningen åt lärarna vid de kommunala mellanskolorna skulle utgå enligt samma grunder som avlöningen åt lärarna vid privatskolorna och i stället hänvisat till de högre folkskolorna som mönster.

Det synes mig icke föreligga några avgörande skäl för att man skulle i fråga om den tillfälliga löneförbättringen tillämpa helt nya grunder, helst som man vid denna tydligen har att taga hänsyn till bestående förhållanden och till en blivande definitiv lönereglering. Allt synes mig därför tala för att i fråga om den tillfälliga löneförbättringen åt lärare vid kommunala mellanskolor fastställas samma belopp och samma grunder i övrigt som beträffande den tillfälliga löneförbättringen åt lärare vid högre folkskolor, och att jämväl den tillfälliga löneförbättringen åt de förra bestämmas att utgå helt och hållet av statsmedel.

Nu hava emellertid i två likalydande motioner, nämligen av herr E. V. Gelin m. fl. i första kammaren och av herr N. Helger m. fl. i andra kammaren, föreslagits, att den tillfälliga löneförbättringen åt lärare vid folkskolor skulle för år 1918 utgå med 650 kronor åt ordinarie lärare med barn under 18 år och med 400 kronor åt övriga lärare, och herr N. Helger har i särskild motion hemställt, att löneförbättring med samma belopp skulle tillkomma lärare vid högre folkskolor. Jag anser mig därför böra räkna med att löneförbättring med nu nämnda belopp bör för år 1918 tillerkännas lärare jämväl vid kommunala mellanskolor. För den höjning utöver Kungl. Maj:ts förslag detta skulle innebära synes mig även ett annat viktigt skäl tala. Från början har man vid avvägandet av lönerna för lärarna vid de kommunala mellanskolorna strävat efter att avpassa dessa löner så, att ifrågavarande skolor, som ju skola föra sina lärjungar fram till samma mål som statens realskolor, skulle kunna förvärva och behålla lärare med adjunktskompetens. För att detta syfte, för vars uppnående de nu gällande lönesatserna knappast varit till fyllest, icke skall helt och hållet äventyras, bör tydligen den tillfälliga löneförbättring, som tillerkännes mellanskolornas lärare, icke alltför mycket understiga den löneförbättring, som kommer läroverksadjunkterna till del.

Även i ett annat avseende vågar jag påkalla riksdagens stöd åt lärarna vid de kommunala mellanskolorna. Händelserna synas nämligen foga det så, att bland alla de vid de statliga och de kommunala läroanstalterna anställda lärare, vilkas löner gjorts till föremål för gemensam behandling av lärarlönenämnden, de kommunala mellanskolornas lärare skulle komma att bliva de enda, som icke för innevarande år komme att erhålla lönetillägg. Lärare vid folkskolor, småskolor och högre folkskolor erhålla på grund av 1916 års riksdags beslut tillfällig löneförbättring under innevarande år, lärare vid allmänna läroverk och folkskoleseminarier skulle såsom innehavare av statstjänst erhålla del av för året föreslagna krigstidstillägg. Då det förefaller mig obilligt, att de kommunala mellanskolornas lärare skulle i detta hänseende erhålla en undantagsställning,

och då detta otvivelaktigt även skulle lända ifrågavarande skolor till skada, vågar jag hemställa, att de kommunala mellanskolornas lärare tillerkännas någon löneförbättring jämväl för innevarande år.

Vad dennas belopp angår, kunde det ju ligga nära till hands att stanna vid vad som för år 1917 utgår till lärare vid de högre folkskolorna. Då emellertid det nu allmänt erkännes, att dessa belopp äro för låga, vilket föranlett förslagen om höjningar för år 1918, vågar jag förordna, att tillfällig löneförbättring av statsmedel till lärarpersonalen vid kommunala mellanskolor måtte för år 1917 utgå med de belopp, som även av Kungl. Maj:t erkänts vara fullt motiverade för år 1918, alltså med 500 kronor åt lärare med barn under 18 år och med 300 kronor åt annan lärare. Det förut påpekade sambandet mellan avlöningen åt lärare vid de allmänna läroverken och åt lärare vid de kommunala mellanskolorna synes också tala för att förbättringen åt de senare icke tilltages alltför ringa.

Beträffande kostnaderna för en tillfällig löneförbättring för åren 1917 och 1918 enligt de grunder, som i det föregående förordats, är det tydligen, till följd av bristande kännedom om lärarnas familjeförhållanden, omöjligt att framlägga några exakta beräkningar. I Kungl. Maj:ts proposition i ämnet räknas för år 1918 med 149 ordinarie lärare, därav 76 manliga och 73 kvinnliga, och med 30 extra ordinarie lärare, 16 manliga och 14 kvinnliga. Huru många av de ordinarie lärarna som skulle i egenkap av familjeförsörjare äga rätt att åtnjuta det högre beloppet är givetvis omöjligt att angiva. Tar man hänsyn till de uppgifter för år 1912, som återfinnas i lärarlönenämndens betänkande, synes det dock vara högt tilltaget, därest man i detta avseende räknar med ett antal av 40. Går man ut från denna förutsättning, samt från samma antal lärare för båda åren, skulle man med de av mig förordade beloppen komma till en summa av 61,700 kronor för år 1917 och 81,600 kronor för år 1918; alltså sammanlagt 143,300 kronor. Då uppenbarligen lärarnas antal för innevarande år är något mindre än som angivits för år 1918, torde det vara högt tilltaget, om man räknar med ett sammanlagt belopp av 140,000 kronor. Givetvis bör anslaget, såsom ock Kungl. Maj:t för sin del föreslagit, få karaktär av förslagsanslag.

Med stöd av vad i det föregående anförts får jag härmed vördsamt hemställa,

att riksdagen täcktes *dels* medgiva, att tillfällig löneförbättring av statsmedel må utgå till lärare vid kommunala mellanskolor under år 1917 med de belopp och

enligt de grunder i övrigt, som i punkt 195 under åttonde huvudtiteln av årets statsverksproposition föreslagits för år 1918 i fråga om lärare vid högre folkskolor, samt under år 1918 med de belopp och enligt de grunder i övrigt, som i motion av herr N. Helger nr 96 i andra kammaren vid innevarande års riksdag för år 1918 föreslagits för lärare vid högre folkskolor, med rätt för Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som för tillämpning av dessa grunder må befinnas erforderliga;

dels ock för bestridande av kostnaderna för omfördälda löneförbättring på *extra stat* för år 1918 anvisa ett förslagsanslag av 140,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1917 låta förskottsvis av tillgängliga medel utanordna erforderlig del av anslagsbeloppet.

Stockholm den 21 april 1917.

N. O. Bruce.
